

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Житомирський державний технологічний університет

Кафедра економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Житомирського державного
технологічного університету

_____ проф. П.П. Мельничук
«__» _____ 2011 р.

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

*для проведення фахових атестаційних випробувань при прийомі на навчання за
освітньо-кваліфікаційним рівнем “спеціаліст” спеціальності 7.03050401
“Економіка підприємства”(за видами економічної діяльності) та “магістр”
спеціальності 8.03050401 “Економіка підприємства”(за видами економічної
діяльності) напряму 0305 “Економіка та підприємництво*

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Приймальної комісії
Протокол № 3 від «26» грудня 2011 р.
Відповідальний секретар
приймальної комісії доц. А.П. Дикий

ЗМІСТ

1. Теми для підготовки до складання вступних випробувань для вступу на навчання та здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр».....	3
2. Зразок тестових завдань вступних випробувань для вступу з метою навчання та здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст та магістр, критерії оцінювання.....	7
3. Методичні вказівки до вирішення тестових завдань	10
4. Рекомендована література.....	22

Павлова С.І., Кушніренко О.М., Бірюченко С.Ю. Освітньо-професійна програма для проведення фахових атестаційних випробувань при прийомі на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем “спеціаліст” та “магістр” спеціальності “Економіка підприємства”. - Житомир: ЖДТУ, 2011. – 23 с.

Рецензенти:

Данилко В.К., д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки ЖДТУ

Тарасюк Г.М., д.е.н., проф. кафедри економіки ЖДТУ

Методичний матеріал затверджений на засіданні кафедри економіки, протокол №5 від 17.11.2011 р.

Навчальне видання

Освітньо-професійна програма для проведення фахових атестаційних випробувань при прийомі на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем “спеціаліст” та “магістр” спеціальності “Економіка підприємства”.

Оригінал-макет виготовлено та віддруковано на кафедрі економіки ЖДТУ: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103

1. ТЕМИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СКЛАДАННЯ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ТА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «СПЕЦІАЛІСТ» ТА «МАГІСТР»

Економіка підприємства

1. Теорії і моделі підприємства.
2. Основи підприємств.
3. Види підприємств, їх організаційно-правові форми.
4. Зовнішнє середовище господарювання підприємства.
5. Структура і управління підприємством.
6. Ринок і продукція.
7. Прогнозування і планування діяльності підприємства.
8. Обґрунтування виробничої програми підприємства.
9. Персонал підприємства, продуктивність праці і оплата праці.
10. Інтелектуальний капітал.
11. Основний капітал.
12. Оборотний капітал.
13. Інвестиції та
14. Інновації.
15. Матеріально-технічна база виробництва і виробнича потужність підприємства.
16. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика.
17. Організація операційної діяльності.
18. Система забезпечення конкурентоспроможності продукції.
19. Витрати підприємства.
20. Товарна і цінова політика підприємства.
21. Фінансово-економічні результати суб'єктів господарювання.
22. Оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності.
23. Оптимізація бізнес процесів підприємств.
24. Сучасні моделі розвитку підприємств.
25. Економічна безпека підприємства.
26. Реструктуризація й санація підприємств.
27. Банкрутство й ліквідація підприємства.

Проектний аналіз

1. Проектний аналіз як методологія та навчальна дисципліна.
2. Концепція проекту.
3. Життєвий цикл проекту.
4. Концепція витрат і вигід у проектному аналізі.
5. Цінність грошей у часі.
6. Проектний грошовий потік.
7. Стандартні фінансові та неформальні критерії прийняття рішень.
8. Динамічний аналіз беззбитковості проекту.

9. Оцінювання і прийняття проектних рішень за умов ризику та невизначеності.

10. Маркетинговий аналіз.
11. Технічний аналіз.
12. Інституціональний аналіз.
13. Екологічний аналіз.
14. Соціальний аналіз.
15. Фінансовий аналіз.
16. Економічний аналіз.

Планування і контроль на підприємстві

1. Сутність планування та особливості його на підприємстві.
2. Система планів підприємства.
3. Маркетингові дослідження, планування збуту і контролю продукції.
4. Виробництво продукції.
5. Оперативно-календарне планування і контроль.
6. Матеріально-технічне забезпечення виробництва.
7. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю.
8. Персонал і оплата праці.
9. Виробнича інфраструктура.
10. Витрати виробництва.
11. Фінансове планування і контроль на підприємстві.
12. Планування і контроль оновлення продукції.
13. Організаційно-технічний розвиток.
14. Бізнес-планування.

Потенціал і розвиток підприємства

1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства.
2. Структура і графоаналітична модель потенціалу підприємства.
3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель.
4. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства.
5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства.
6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства.
7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства.
8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд.
9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання.
10. Нематеріальні активи підприємства і методи їх оцінювання.
11. Трудовий потенціал підприємства і його оцінювання.
12. Оцінювання вартості бізнесу.
13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства.
14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови.
15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу.

Система показників в економіці

1. Методологічні засади побудови показників для оцінки діяльності підприємства.
2. Економічний механізм використання показників в господарській діяльності.
3. Інформаційні ресурси для побудови показників.
4. Методи дослідження показників.
5. Показники формування та використання ресурсів підприємства.
6. Показники фінансового стану підприємства.
7. Показники ефективності господарської діяльності.
8. Показники інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства.
9. Показники організації господарської діяльності.

Фінанси підприємств

1. Основи фінансів підприємств.
2. Організація грошових розрахунків підприємств.
3. Грошові надходження підприємств.
4. Формування і розподіл прибутку.
5. Оподаткування підприємств.
6. Обігові кошти.
7. Кредитування підприємств.
8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів.
9. Оцінювання фінансового стану підприємств.
10. Фінансове планування на підприємствах.
11. Фінансова санація підприємств.

Бухгалтерський облік

1. Предмет і метод бухгалтерського обліку.
2. Бухгалтерський баланс.
3. Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис.
4. Облік грошових коштів і фінансових інвестицій.
5. Облік дебіторської заборгованості.
6. Облік запасів.
7. Облік матеріальних і нематеріальних оборотних активів.
8. Облік розрахунків з оплати праці та соціального страхування.
9. Облік розрахунків з бюджетом та інших зобов'язань.
10. Облік доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємств.
11. Облік формування і змін власного капіталу.

Статистика

1. Методологічні засади статистики;
2. Статистичне спостереження;
3. Зведення і групування статистичних даних;
4. Узагальнюючі статистичні показники;
5. Аналіз рядів розподілу;

6. Аналіз концентрації;
7. Диференціації та подібності розподілів;
8. Вибірковий метод;
9. Статистичні методи вимірювання взаємозв'язків;
10. Аналіз інтенсивності динаміки;
11. Аналіз тенденцій розвитку та коливань;
12. Індексний метод;
13. Подання статистичних даних: таблиці, графіки, карти.

Внутрішній економічний механізм

1. Виробничо-організаційна та економічна структуризація підприємства
2. Структура та форми функціонування внутрішнього економічного механізму.
3. Внутрішні ціни та методи їх формування.
4. Планування діяльності підрозділів підприємства.
5. Контроль і оцінювання діяльності.
6. Механізм стимулювання.
7. Матеріальна відповідальність за результати роботи.

Економічний аналіз

1. Зміст, функції та завдання економічного аналізу.
2. Місце та роль економічного аналізу в системі управління підприємством.
3. Предмет, об'єкти та суб'єкти економічного аналізу. Принципи економічного аналізу.
4. Класифікація економічного аналізу.
5. Оформлення результатів економічного аналізу.
6. Метод і методика економічного аналізу. Класифікація методичних прийомів і способів економічного аналізу.
7. Методика факторного аналізу.
8. Аналіз резервів підвищення ефективності господарської діяльності.

Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків

1. Сутнісна характеристика господарських рішень.
2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності.
3. Методичні основи підготовки господарських рішень.
4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.
5. Прогнозування та аналіз господарських рішень.
6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.
7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.
8. Теорія корисності та її застосування у процесах прийняття рішень.
9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.
10. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику.
11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях.
12. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику.

2. ЗРАЗОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ ДЛЯ ВСТУПУ З МЕТОЮ НАВЧАННЯ ТА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬО- КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ СПЕЦІАЛІСТ ТА МАГІСТР, КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Екзаменаційні картка складається з набору даних по підприємству та 15-ти тестових завдань, по питанням з дисциплін Економіка підприємства, Економічний аналіз, Проектний аналіз, Бухгалтерський облік, Внутрішній економічний механізм, Фінанси підприємств та Система показників в економіці, внесеними в програму.

Кожне правильно вирішене тестове завдання оцінюється залежно від розділу, до якого завдання належить.

ЗРАЗОК ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ

Показники	Од. виміру	Роки	
		20__	20__ + 1
1. Активи підприємства			
1.1. Основні засоби	тис.грн.		
1.2. ...			
2. Фінансові ресурси підприємства			
2.1. Статутний капітал	тис.грн.		
2.2. ...			
3. Фінансові результати діяльності підприємства			
3.1. Види продукції	тис.грн.		
3.2. ...			
4. Операційні витрати підприємства			
4.1. Матеріальні витрати	тис.грн.		
4.2. ...			
5. Середньорічна чисельність працівників	осіб		

Розділ 1. Оцінка формування майна підприємства – загальна кількість балів - 20, кожна вірна відповідь за тестами оцінюється в чотири бали.

Тест 1. Визначити валюту балансу станом на 31.12.20__ р.

а) 300 тис. грн.;	в) 680 тис. грн.;
б) 380 тис. грн.;	г) 579 тис. грн.

Розділ 2. Аналіз результатів діяльності підприємства – загальна кількість балів - 36, кожна вірна відповідь за тестами оцінюється в шість балів.

Тест 6. Визначити прибуток підприємства до оподаткування у 20__ році.

а) 30 тис. грн.;	в) 68 тис. грн.;
б) 38 тис. грн.;	г) 57 тис. грн.

Розділ 3. Оцінка економічної ефективності діяльності підприємства – загальна кількість балів - 24, кожна вірна відповідь за тестами оцінюється в вісім балів.

Тест 12. Визначити продуктивність праці працівників підприємства у вартісному вираженні у 20__ році.

- а) 300 тис. грн. / особу;
б) 380 тис. грн. / особу;

- в) 680 тис. грн. / особу;
г) 579 тис. грн. / особу.

Розділ 4. Факторний аналіз показників діяльності підприємства – тест 15, загальна кількість балів - 20, при вірній відповіді щодо одного фактору - десять балів.

Тест 15. Визначити вплив факторів на зміну коефіцієнта платоспроможності підприємства у 20__+1 році порівняно з 20__.

У разі наявності виправлень відповідь не зараховується. Тестові бали, отримані студентами, за таблицею 1 переводяться в рейтингову шкалу від 100 до 200 балів.

Зарахування для навчання в Житомирський державний технологічний університет здійснюється за рейтинговою системою. Рекомендованими до зарахування до ЖДТУ на навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст», «магістр» можуть бути вступники, які набрали не менше 124 балів по фаховим вступним випробуванням.

Для вступників на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем “Магістр” за спеціальністю “Економіка підприємства” обов’язковим є складання вступного екзамену з іноземної мови (англійська, німецька, французька або польська) за вибором.

Для конкурсного відбору осіб, які вступають для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр” за спеціальністю “Економіка підприємства”, конкурсний бал обчислюється шляхом додавання балів фахового вступного випробування та вступного екзамену з іноземної мови.

Таблиця 1

**Переведення тестових балів, отриманих студентами при прийомі на
навчання за освітньо-професійними програмами підготовки спеціалістів та
магістрів спеціальності „Економіка підприємства”, в рейтингову шкалу (від
100 до 200 балів)**

<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100- 200</i>	<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100- 200</i>	<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100- 200</i>	<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100- 200</i>	<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100- 200</i>
0-1	100	21	121	41	141	61	161	81	181
2	100	22	122	42	142	62	162	82	182
3	100	23	123	43	143	63	163	83	183
4	104	24	124	44	144	64	164	84	184
5	105	25	125	45	145	65	165	85	185
6	106	26	126	46	146	66	166	86	186
7	107	27	127	47	147	67	167	87	187
8	108	28	128	48	148	68	168	88	188
9	109	29	129	49	149	69	169	89	189
10	110	30	130	50	150	70	170	90	190
11	111	31	131	51	151	71	171	91	191
12	112	32	132	52	152	72	172	92	192
13	113	33	133	53	153	73	173	93	193
14	114	34	134	54	154	74	174	94	194
15	115	35	135	55	155	75	175	95	195
16	116	36	136	56	156	76	176	96	196
17	117	37	137	57	157	77	177	97	197
18	118	38	138	58	158	78	178	98	198
19	119	39	139	59	159	79	179	99	199
20	120	40	140	60	160	80	180	100	200

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИРІШЕННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Господарська діяльність кожного підприємства складається з господарських операцій – фактів підприємницької та іншої діяльності, що впливають на стан активів, капіталу, зобов'язань і фінансових результатів. Здійснені господарські операції суб'єктом підприємницької діяльності вивчаються в економічному аналізі за допомогою показників.

Кількісний розмір показників визначається за допомогою абсолютних, відносних і середніх величин.

Абсолютні величини відображають розмір показника іменованими числами в натуральних, трудових і вартісних вимірниках. При вивченні показників, які представлені абсолютними величинами, звертають увагу на їх якісну і кількісну визначеність, яка в собі поєднує соціально-економічний зміст, структуру (що, де, коли, яким чином було виміряно), числове значення, адекватність відображення і точність вимірювання показника. Абсолютні величини використовуються як база для визначення відносних величин.

Відносні величини – це частка від ділення двох однойменних або різнойменних показників (коефіцієнт, частка, відсоток). Відповідно до завдань аналізу, при дослідженні однойменних показників фінансової звітності, використовують такі види відносних величин: структури, динаміки, дотримання норм і стандартів, порівняння характеристик об'єктів, інтенсивності. Співвідношенням різнойменних абсолютних величин характеризують якісний майновий та фінансовий стан підприємства.

Середні величини – це узагальнюючі показники, які характеризують рівень змінної ознаки показників в якісно однорідній сукупності. Середні величини можуть бути абсолютними або відносними залежно від вихідної бази для їх розрахунку.

РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Для здійснення господарської діяльності підприємства необхідні засоби виробництва: будівлі, машини, обладнання, сировина, матеріали, паливо тощо. У сукупності вони складають активи підприємства. Стан та ефективність використання активів безпосередньо впливає на виконання виробничої програми підприємства й можливість отримання прибутку. Залежно від характеру обороту активи підприємства поділяються на необоротні та оборотні.

Основними показниками, що характеризують формування активів підприємства є:

1. Абсолютні величини.

1.1. Валюта балансу:

Валюта балансу (ВБ) є сумою всіх показників в активі або пасиві балансу в гривнях.

$$НА + ОА + ВМ = ВК + Заб + ДЗ + КЗ + ДМ, \quad (1)$$

де НА – сума необоротних активів; ОА – сума оборотних активів; ДМ – сума доходів майбутніх періодів; ВК – сума власного капіталу; Заб – сума забезпечень

наступних виплат та платежів; ДЗ – сума довгострокових зобов'язань; ПЗ – сума поточних зобов'язань; ВМ – сума витрат майбутніх періодів.

Порівняння валюти балансу (або складових активу чи пасиву) можна здійснити шляхом визначення абсолютної зміни показників, тобто на скільки порівнювана величина більша або менша за ту, з якою порівнюють.

$$\text{Наприклад: } \Delta ВБ = ВБ_{зв} - ВБ_{баз} \quad (2)$$

Зростання валюти балансу порівняно з попереднім періодом є позитивною динамікою, проте слід звернути увагу на те, за рахунок чого вона зросла. Збільшення за рахунок росту власного капіталу є позитивною ознакою, однак при зростанні тільки боргових зобов'язань варто замислитись. Негативним чинником є одночасне збільшення кредиторської заборгованості при низькій ліквідності активів. Зменшення валюти балансу свідчить про деяке згортання діяльності підприємства.

1.2. ***Сума необоротних активів за залишковою вартістю:***

Необоротні активи підприємства – це сукупність майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності. У практиці до них належать засоби виробництва з тривалістю використання понад рік.

До складу необоротних (довгострокових) активів підприємства відносять: основні засоби; нематеріальні активи; капітальні інвестиції; довгострокові фінансові вкладення (інвестиції); довгострокову дебіторську заборгованість; інші довгострокові активи (музейні експонати, бібліотечні фонди, МШП із тривалістю використання понад рік, природні ресурси тощо).

Сума необоротних активів за залишковою вартістю визначається як сума усіх складових за балансовою вартістю.

1.3. ***Залишкова вартість основних засобів:***

Залишкова вартість основних засобів ($ЗВ_{оз}$) характеризує реальну їхню вартість, ще не перенесена на вартість виготовленої продукції (виконаної роботи, наданої послуги). Вона є розрахунковою величиною і визначається як:

$$ЗВ_{оз} = ПВ_{оз} - З_{оз}, \quad (3)$$

де $ПВ_{оз}$ - повна первісна вартість, $З_{оз}$ - накопичена на момент обчислення сума спрацювання основних засобів (знос).

1.4. ***Сума оборотних активів за балансовою вартістю:***

До оборотних активів підприємства належать виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, дебіторська заборгованість та грошові кошти. Виробничі запаси становлять більшу частину оборотних активів виробничого підприємства.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги може мати резерв сумнівних боргів та визначається в структурі майна підприємства за сумою чистої реалізаційної вартості.

Зміна структури активів підприємства в бік збільшення частки оборотних активів може вказувати на:

- формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню оборотності засобів підприємства;
- відволікання частини поточних активів на кредитування споживачів товарів

(робіт, послуг) підприємства, дочірніх підприємств та інших дебіторів, що свідчить про фактичну іммобілізацію цієї частини оборотних активів із виробничого циклу;

- згортання виробничої бази;
- викривлення результатів оцінки основних фондів внаслідок існуючого порядку їх бухгалтерського обліку та інше.

1.5. Величина власного капіталу:

Власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Основними складовими власного капіталу є статутний капітал, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток. Відомості про розміри статутного і резервного капіталу містяться у статуті підприємства. Показник розміру власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства, є основою для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності.

1.6. Величина зобов'язань підприємства:

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Зобов'язання поділяються на: довгострокові та поточні.

1.6.1. Величина поточних зобов'язань підприємства:

Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Величина поточних зобов'язань підприємства визначається наступним чином:

$$ПЗ = ККБ + КрЗ + ПЗЗР, \quad (4)$$

де ККБ – короткострокові кредити банків, грн.; КрЗ – кредиторська заборгованість, грн; ПЗЗР – поточні зобов'язання за розрахунками.

1.6.2. Величина довгострокових зобов'язань підприємства:

Довгострокові зобов'язання – це всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

До довгострокових зобов'язань належать: довгострокові кредити банків; інші довгострокові фінансові зобов'язання; відстрочені податкові зобов'язання; інші довгострокові зобов'язання.

2. Відносні величини.

2.1. Питома вага оборотних активів за балансовою вартістю в загальній сумі активів підприємства:

Питома вага оборотних активів за балансовою вартістю в загальній сумі активів підприємства визначається за формулою:

$$\mathcal{C}_{OA} = \frac{OA}{BB} \times 100\%, \quad (5)$$

де ОА – вартість оборотних активів; ВБ – валюта балансу.

2.2. Питома вага необоротних активів за балансовою вартістю в загальній сумі активів підприємства:

Питома вага необоротних активів за балансовою вартістю в загальній сумі

активів підприємства визначається за формулою:

$$\chi_{HA} = \frac{HA}{BB} \times 100\%, \quad (6)$$

де HA – залишкова вартість необоротних активів; BB – валюта балансу.

2.3. Частка власного капіталу в загальній структурі капіталу підприємства:

Частка власного капіталу в загальній структурі капіталу підприємства визначається за формулою:

$$\chi_{BK} = \frac{BK}{BB} \times 100\%, \quad (7)$$

де BK – власний капітал, грн.; BB – валюта балансу, грн.

2.4. Частка основних засобів в загальній структурі активів підприємства:

Визначити частку основних засобів в загальній структурі активів підприємства можна за формулою:

$$\chi_{O3} = \frac{3B_{O3}}{BB} \times 100\%, \quad (8)$$

де 3B_{O3} – залишкова вартість основних засобів, грн.; BB – валюта балансу, грн.

2.5. Частка дебіторської заборгованості в загальній структурі активів підприємства:

Визначити частку дебіторської заборгованості в загальній структурі активів підприємства можна за формулою:

$$\chi_{D3} = \frac{D3}{BB} \times 100\%, \quad (9)$$

де D3 – дебіторська заборгованість за чистою реалізаційною вартістю, грн.; BB – валюта балансу, грн.

3. Середні величини.

3.1. Середньорічна вартість активів підприємства:

Середньорічну вартість активів (необоротні та оборотні) визначають за формулою:

$$A_{cp.s} = \frac{(A_{np} + A_{kp})}{2}, \quad (10)$$

де A_{np} – вартість активів на початок періоду, грн.; A_{kp} – вартість активів на кінець періоду, грн.;

3.2. Середньорічна вартість необоротних активів:

Середньорічну вартість необоротних активів HA_{cp.s} визначають за формулою:

$$HA_{cp.s} = \frac{(3B_{np} + 3B_{kp})}{2}, \quad (11)$$

де 3B_{np} – залишкова вартість необоротних активів на початок року, грн.; 3B_{kp} – залишкова вартість необоротних активів на кінець року, грн.;

3.3. Середньорічна вартість оборотних активів:

Середньорічну вартість оборотних активів визначають за формулою:

$$OA_{cp.s} = \frac{(OA_{np} + OA_{kp})}{2}, \quad (12)$$

де OA_{np} – вартість оборотних активів на початок року, грн.; OA_{kp} – вартість оборотних активів на кінець року, грн.

3.4. Середньорічна вартість власного капіталу:

Середньорічну вартість власного капіталу визначають за формулою:

$$BK_{cp.g} = \frac{(BK_{np} + BK_{kr})}{2}, \quad (13)$$

де BK_{np} – вартість власного капіталу на початок року, грн.; BK_{kr} – вартість власного капіталу на кінець року, грн.

3.5. Середньорічна вартість зобов'язань підприємства:

Середньорічну вартість власного капіталу визначають за формулою:

$$З_{cp.g} = \frac{(\Delta З + ПЗ)_{np} + (\Delta З + ПЗ)_{kr}}{2}, \quad (14)$$

де $(\Delta З + ПЗ)_{np}$ – вартість зобов'язань (довгострокових та поточних) на початок року, грн.; $(\Delta З + ПЗ)_{kr}$ – вартість зобов'язань (довгострокових та поточних) на кінець року, грн.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Процес здійснення господарської діяльності підприємства передбачає ефективне поєднання великої кількості організаційних, трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів. Даний ефект вимірюється шляхом співставлення отриманого результату з витратами на його досягнення. Якість і обсяг виробленої продукції, рівень собівартості, продуктивність праці, операційний та чистий прибуток характеризують економічні результати діяльності підприємства. Аналіз результатів діяльності підприємства можна здійснювати за допомогою показників:

1. Виручка від реалізації продукції підприємства (з ПДВ):

Виручка від реалізації готової продукції визначається в залежності від вартості одиниці та обсягу продукції за формулою:

$$B = \text{Вод} \times O, \quad (15)$$

де Вод – вартість одиниці продукції з ПДВ, грн./од.; O – обсяг реалізації, од.

У випадку якщо відомо скільки становить чистий дохід підприємства, то виручку від реалізації продукції можна визначити за формулою:

$$B = \text{ЧД} + \text{ПДВ} = 1,2 \times \text{ЧД} \quad (16)$$

де ЧД – чистий дохід підприємства, грн.; ПДВ – податок на додану вартість (20%).

2. Ціна реалізації продукції (без ПДВ):

Ціна реалізації одиниці товару (Цт) в торговельному підприємстві (розрахункова) є сумою ціни придбання товару, торговою націнкою, податкових зобов'язань.

У випадку якщо відомо скільки становить чистий дохід підприємства, то ціну реалізації продукції (грн.) без ПДВ можна визначити за формулою:

$$\text{Ц}_{np(\text{без ПДВ})} = \text{ЧД} / O, \quad (17)$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, грн./од.; O – річний обсяг реалізації, од.

3. Чистий дохід підприємства від реалізації продукції:

Виручка від реалізації продукції без ПДВ, акцизного збору та інших непрямих вирахувань є чистим доходом підприємства. Виходячи з формули 17 визначимо

чистий дохід:

$$\text{ЧД} = \text{Цпр}_{(\text{без ПДВ})} \times \text{О} \quad (18)$$

4. Ціна реалізації продукції (з ПДВ):

Ціна реалізації одиниці продукції з ПДВ обраховується як:

$$\text{Цпр}_{(\text{з ПДВ})} = \text{Цпр}_{(\text{без ПДВ})} + \text{ПДВ} = 1,2 \times \text{Цпр}_{(\text{без ПДВ})} \quad (18)$$

У випадку якщо відомо величину виручки підприємства (В), яке здійснює лише основну діяльність, то ціну реалізації продукції з ПДВ можна визначити за формулою:

$$\text{Цпр}_{(\text{з ПДВ})} = \text{В} / \text{О}, \quad (19)$$

де В – виручка від реалізації продукції, грн./од.; О – річний обсяг реалізації, од.

5. Виробнича собівартість одиниці реалізованої продукції:

Виробнича собівартість одиниці продукції (Соб_{од}) розраховується як ділення змінних витрат на виробництво продукції на об'єм продукції, що виробляється за рік (або обсяг реалізованої продукції).

$$\text{Соб}_{\text{од}} = \text{Соб} / \text{О} \quad (20)$$

6. Величина змінних витрат:

Змінними називають такі витрати, величина яких безпосередньо залежить від масштабів виробництва продукції і характеризують собівартість реалізованої продукції. До таких витрат відносять вартість сировини, витрати на матеріали та напівфабрикати, паливно-мастильні матеріали, амортизація виробничого обладнання, витрати на оплату праці найманих працівників і працівників підприємства, які виконують основну роботу, відрахування на оплату праці, інші операційні витрати.

$$\text{ЗмінВ} = \text{Соб}_1 + \text{Соб}_2 + \dots + \text{Соб}_n, \quad (21)$$

де ЗмінВ - змінні витрати підприємства, грн.; Соб_{1-н} – собівартість різних видів продукції, грн.

7. Величина валового прибутку підприємства:

Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

$$\text{ВП} = \text{ЧД} - \text{Соб}_{1-н} = \text{ЧД} - \text{ЗмінВ} \quad (21)$$

Величина валового прибутку підприємства від реалізації певного виду продукції розраховується як різниця чистого доходу та собівартості певного виду продукції:

$$\text{ВП}_1 = \text{ЧД}_1 - \text{Соб}_1 \quad (22)$$

8. Величина постійних витрат підприємства:

Постійні – це такі витрати, що безпосередньо не змінюються при збільшенні або зменшенні масштабів виробництва в короткостроковому періоді. До яких відносять: амортизацію загальновиробничих приміщень, заробітну плату управлінських працівників, страхові платежі, ремонт адміністративних приміщень витрати на збут.

За фінансовою звітністю підприємств до умовно-постійних (ПВ) відносять суми адміністративних витрат (АВ) та витрат на збут (Взб):

$$ПВ = АВ + ВЗб \quad (23)$$

9. Величина операційного прибутку підприємства:

Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу за вирахуванням витрат періоду: адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат і обраховується за формулою:

$$ОПП = ЧД + ІОД - СР - ІОВ - АВ - ВЗ = ВП + ІОД - ПВ - ІОВ, \quad (24)$$

де ЧД – чистий дохід основної операційної діяльності, грн.; СР – собівартість реалізованої продукції, грн.; АВ – адміністративні витрати, грн.; ВЗ – витрати на збут, грн.; ІОД – інші операційні доходи, грн.; ІОВ – інші операційні витрати, грн.; ПВ- постійні витрати підприємства, грн..

10. Величина операційних витрат підприємства:

Операційні витрати визначаються за формулою:

$$ОВ = МВ + ОП + АМ + СЗ + ІН \quad (25)$$

де МВ – матеріальні витрати, грн.; ОП – витрати на оплату праці основних робітників, грн.; АМ – амортизаційні відрахування, грн.; СЗ – відрахування на соціальні заходи, грн.; ІН – інші операційні витрати, грн.

11. Темп приросту операційних витрат підприємства:

Темп приросту операційних витрат підприємства можна визначити за формулою:

$$T_{(ОВ)} = \left(\frac{ОВ_{зв}}{ОВ_{баз}} - 1 \right) \cdot 100\%, \quad (26)$$

де ОВ_{зв} – операційні витрати за звітний період (на кінець року), грн.; ОВ_{баз} – операційні витрати за базовий період (на початок року), грн.

12. Темп приросту змінних витрат підприємства:

Темп приросту змінних витрат підприємства можна визначити за формулою:

$$T_{(ЗмінВ)} = \left(\frac{ЗмінВ_{зв}}{ЗмінВ_{баз}} - 1 \right) \cdot 100\%, \quad (27)$$

де ЗмінВ_{зв} – змінні витрати за звітний період (на кінець року), грн.; ЗмінВ_{баз} – змінні витрати за базовий період (на початок року), грн.

13. Частка елемента витрат підприємства в загальній величині операційних витрат визначається як ділення окремого елемента до загальної суми операційних витрат підприємства та множиться на 100%.

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Визначення ефективності виробництва полягає в оцінці його результатів. При цьому в системі показників ефективності виробництва можна виділити такі групи показників: ефективності використання необоротних та оборотних активів, ефективності використання праці та капітальних вкладів, узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства. Кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю ресурсів. Основними з показників даного розділу є:

1. Коефіцієнт зносу основних засобів:

Коефіцієнт зносу основних фондів ($K_{зн}$), що відображає частку вартості основних фондів, уже перенесену на вартість виготовленої підприємством продукції, і, водночас, характеризує ступінь зносу основних фондів підприємства станом на певну дату. Коефіцієнт обчислюється як відношення суми накопиченого зносу до первісної вартості основних фондів:

$$K_{зн} = \frac{З_{оз}}{ПВ}, \quad (28)$$

де $З_{оз}$ - знос основних засобів (накопичена амортизація) на кінець року, грн.;
ПВ – первісна вартість основних фондів на кінець року, грн.

2. Коефіцієнт придатності основних засобів:

Коефіцієнт придатності основних фондів ($K_{прид}$) характеризує незношену частку основних засобів підприємства станом на певну дату. Він обчислюється за формулою:

$$K_{прид} = \frac{ЗВ}{ПВ}, \quad (29)$$

де $ЗВ$ – залишкова вартість основних засобів на кінець року, грн.

Між коефіцієнтами зносу та придатності існує такий зв'язок

$$K_{зн} + K_{прид} = 1 \quad (30)$$

3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів на підприємстві:

Коефіцієнт оборотності ($K_{об}$) характеризує кількість оборотів оборотних засобів за певний період, як правило, за рік. Обчислюється за формулою:

$$K_{об} = \frac{ЧД}{ОА_{ср.в}}, \quad (31)$$

де $ЧД$ – чистий дохід від реалізації продукції, грн., $ОА_{ср.в.}$ – середньорічна вартість оборотних активів, грн.

4. Термін оборотності оборотних активів ($T_{об}$):

Тривалість обороту характеризується кількістю днів, протягом яких активи проходять усі стадії одного кругообороту. У процесі придбання активи з грошової форми переходять у продуктивну, тобто набувають форми засобів виробництва; у процесі виробництва засоби виробництва набувають форму предметів обороту – готової продукції, тобто переходять з продуктивної форми у товарну; у процесі продажу готова продукція знову набуває грошової форми, але уже в збільшеному розмірі – на суму прибутку. Цей показник найбільш наочний і забезпечує порівняння показників оборотності. Чим менша тривалість одного обороту, тим швидше майно здійснює свій кругооборот та ефективніше використовується підприємством.

$$T_{об} = \frac{365}{K_{об}}, \quad (32)$$

де 365 – це кількість днів у році, $K_{об}$ – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

5. Фондовіддача на підприємстві:

Фондовіддача – відношення обсягу випущеної продукції у вартісному вигляді до середньорічної вартості основних фондів.

$$\Phi_в = \frac{ЧД}{ОЗ_{ср.в}}, \quad (33)$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, грн., ОЗср.в. – середньорічна вартість основних засобів, грн.

6. Фондомісткість на підприємстві:

Фондомісткість – показник зворотній фондовіддачі; характеризує, яка частина середньорічної вартості основних фондів припадає на 1 грн. випущеної підприємством продукції. Визначається як відношення середньорічної вартості основних фондів до обсягу випущеної підприємством продукції.

$$\Phi_{\text{м}} = \frac{\text{ОЗср.в.}}{\text{ЧД}}, \quad (34)$$

7. Продуктивність праці працівників підприємства у вартісному вираженні:

Продуктивність праці працівників підприємства (ПП) характеризує рівень ефективності використання трудових ресурсів підприємства. Здатність праці створювати за одиницю часу певну кількість матеріальних благ. Визначається за формулою:

$$\text{ПП} = \frac{\text{ЧД}}{\text{СЧП}}, \quad (35)$$

де СЧП – середньорічна чисельність працівників підприємства, осіб.

8. Фондоозброєність працівників підприємства:

Фондоозброєність (Фозб.) визначає частку вартості основних фондів, яка припадає на одного працівника промислово-виробничого персоналу і характеризує ступінь його озброєності фондами. Обчислюється за формулою:

$$\text{Фозб} = \frac{\text{ОЗср.в.}}{\text{СЧП}}, \quad (36)$$

де ОЗср.в. - середньорічна вартість основних фондів, грн.; СЧП – середньорічна чисельність працівників, осіб.

9. Рентабельність активів підприємства за чистим прибутком:

Показник рентабельності активів використовується, якщо досліджується ефективність постійних довгострокових вкладень усіх інвесторів для забезпечення господарської діяльності підприємства. Рентабельність активів дозволяє провести порівняння прибутковості різних підприємств, він вимірює, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства, незалежно від того чи є вони власністю цього підприємства, чи одержані в борг. Такий підхід дозволяє порівнювати прибутковість підприємств з різною структурою активів і визначається за формулою:

$$\text{РА} = \frac{\text{ЧП}}{\text{Аср.в.}} \times 100\% = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВБср.в.}} \times 100\%, \quad (37)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства, грн.; Аср.в. – середньорічна вартість активів, грн.; ВБср.в – середньорічна вартість валюти балансу, грн..

10. Рентабельність власного капіталу підприємства за чистим прибутком:

Рентабельність власного капіталу (Рвк) відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів:

$$\text{Рвк} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВКср.в.}} \times 100\% \quad (38)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства, грн.; ВКср.в – середньорічна вартість

власного капіталу підприємства, грн.

11. Рентабельність операційної діяльності підприємства за операційним прибутком:

Рентабельність операційної діяльності свідчить про ефективність операційних витрат, пов'язаних з формуванням виробничої собівартості, загальногосподарським управлінням і збутовою діяльністю та іншими операційними витратами. Показник рентабельності показує суму прибутку, одержану в розрахунку на 1 грн. цих витрат.

$$Род = \frac{ОПП}{ОВ} \times 100\%, \quad (39)$$

де ОПП – прибуток від операційної діяльності, грн.; ОВ – операційні витрати підприємства, грн.

12. Рентабельність продаж (чистого доходу) за чистим прибутком підприємства:

Рентабельність продажу продукції або чистого доходу визначається за формулою:

$$P_{np} = \frac{ЧП}{ЧД} \times 100\%, \quad (40)$$

13. Рівень платоспроможності підприємства:

Платоспроможність є відносним показником інтенсивності, який визначається шляхом відношення двох різнойменних величин. За чисельник цього відношення береться величина явища (показник вартості об'єктів платіжних засобів), ступінь поширення якого вивчається, а у знаменнику – величина того середовища (поточних зобов'язань), в якому розвивається (поширюється) це явище. Загальна платоспроможність – відносна величина інтенсивності, показує, скільки одиниць платіжних засобів припадає на одиницю поточних зобов'язань і обраховується за формулою:

$$ПЛТ = \frac{ОАср.в.}{ПЗ}, \quad (41)$$

де ПЗ – поточні зобов'язання, грн., ОАср.в. – середньорічна вартість оборотних активів, грн.

14. Мінімальний обсяг реалізації підприємства:

Операційна діяльність з виготовлення продукції або надання послуг вважається врівноваженою, коли виручка від продажу цієї продукції/послуг (дохід) дорівнює сукупним витратам. Цей обсяг продукції називають також точкою беззбитковості або мінімальним обсягом реалізації продукції (T_6) і обраховують аналітичним методом:

$$T_6 = \frac{ПВ}{Ц_1 - C_1}, \quad (42)$$

де ПВ – постійні витрати підприємства за умови виробництва конкретного виду продукції, грн.; C_1 – ціна одиниці продукції, грн.; C_1 – змінні витрати на одиницю продукції, грн.

РОЗДІЛ 4. ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Факторний аналіз має важливе значення в економічному дослідженні показників, формування яких залежить від декількох факторів, які характеризуються прямими та оберненими взаємозв'язками. Наприклад, на величину валового прибутку підприємства впливають ціни на реалізовану продукцію (робіт, послуг, товарів) (пряма залежність – зростання цін, збільшує валовий прибуток і навпаки); виробнича собівартість продукції (робіт, послуг, товарів) (обернена залежність – зростання собівартості, зменшує валовий прибуток і навпаки збільшує збиток); натуральні обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг, товарів) (збільшення обсягів реалізації прибуткової продукції збільшує обсяги валового прибутку і навпаки, а збільшення обсягів реалізації збиткової продукції збільшує обсяги валового збитку і навпаки) та асортимент продукції (послуг, робіт, товарів) (збільшення за питомою вагою реалізації рентабельної (більш рентабельної) продукції, зменшення збиткової (більш збиткової) збільшує валовий прибуток, зменшує збиток і навпаки). На величину валового прибутку від реалізації окремого виду продукції (робіт, послуг, товарів) впливає три фактори: ціна, виробнича собівартість та натуральний обсяг реалізації.

Розкрити взаємозв'язок окремих факторів і виміряти їх вплив на той чи інший показник дозволяє прийом ланцюгових підстановок.

Умовою для застосування прийому є наявність прямої і непрямой пропорційної залежності між досліджуваними факторами і розміром показника.

Пряма залежність досліджуваного показника від розміру його складових частин (факторів) показує, що зміна окремого фактора (збільшення, зменшення) аналогічно змінює розмір показника. Наприклад, на розмір чистого доходу (виручки) підприємства впливає два фактори: обсяг продаж продукції (робіт, послуг, товарів) в натуральних вимірниках і рівень цін. При збільшенні обсягів продаж в натурі збільшується виручка, і навпаки, при зменшенні обсягів продаж – виручка зменшується. Аналогічне співвідношення між виручкою і ціною.

Непряма залежність досліджуваного показника від розміру його складових частин (факторів) показує, що зміна одного фактора (збільшення, зменшення) діє прямо аналогічно на показник, а іншого в оберненій залежності, фактор збільшується, показник зменшується і навпаки. Наприклад, на платоспроможність підприємства впливають два фактори: величина оборотних активів і сума поточних зобов'язань. При зміні оборотних активів (збільшення, зменшення) платоспроможність підприємства змінюється аналогічно (прямий зв'язок) і навпаки, при збільшенні поточних зобов'язань платоспроможність зменшується, а при її зменшенні – збільшується (непрямий зв'язок).

Аналіз за допомогою ланцюгових підстановок здійснюється за наступними правилами:

- в першу чергу обчислюють вплив кількісних факторів, а після цього – якісних;
- при умові, що вплив певного фактора не визначений, беруть його базисну

(з якою порівнюють) величину, якщо визначено – фактичну, яку порівнюють, величину;

- у всіх випадках із показників, які порівнюють, віднімають величини, з якими порівнюють;

- якщо розраховують вплив більше двох факторів, насамперед встановлюють вплив найбільш загального кількісного показника.

Нижче наведемо приклади, що ілюструють застосування прийому ланцюгових підстановок і його більш спрощеного варіанту – прийому обчислення різниць. Методику аналізу впливу факторів на показники за умови непрямої залежності між зміною розміру факторів і показником розглянемо на прикладі розрахунку платоспроможності підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз впливу факторів на рівень платоспроможності підприємства

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення (+,-)
Сума оборотних активів за балансом підприємства	538	409	-129
Сума поточних зобов'язань	936	897	-39
Загальний коефіцієнт платоспроможності	0,57	0,46	-0,11

Загальна платоспроможність підприємства визначається як відношення суми оборотних активів до суми поточних зобов'язань. З наведених даних видно, що коефіцієнт платоспроможності на початок року становив 0,57 (538 : 936). Протягом звітного року сума оборотних активів значно зменшилась. І хоча зменшились поточні зобов'язання, на кінець звітного періоду платоспроможність підприємства погіршилась: 0,46 (409 : 897).

Як бачимо, на кінець звітного року лише 46 % поточних зобов'язань могло бути сплачено проти 57 % на початок року. Визначимо тепер, яка платоспроможність підприємства була б за умови, якби не відбулося зменшення оборотних активів: 0,60 (538 : 897), тобто 60 %. Порівняння цієї величини з коефіцієнтом платоспроможності на початок року і дасть нам різницю, зумовлену впливом тільки одного з факторів – поточних зобов'язань: $0,60 - 0,57 = + 0,03$. Зменшення поточних зобов'язань на 39 тис. грн. поліпшило платоспроможність підприємства на 0,03.

Якщо платоспроможність підприємства на кінець звітного періоду порівняти з платоспроможністю за умови, що не відбулося зміни суми оборотних активів, то різниця покаже вплив на платоспроможність зміни (зменшення) оборотних активів: $0,46 - 0,60 = -0,14$. Зменшення оборотних активів підприємства на 129 тис. грн. погіршило його платоспроможність на 0,14. Загальна сума впливу двох факторів – зміна оборотних активів і поточних зобов'язань – погіршила платоспроможність підприємства на 0,11 ($+0,14 - 0,03$). Отже, на кінець звітного періоду підприємство значно погіршило платоспроможність, тому що на його балансі оборотні активи зменшились на 129 тис. грн., а поточні зобов'язання лише на 39 тис. грн.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. - Вид. 2-ге, перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2000. - 528 с. (або пізніші видання).
2. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства / Г.М. Тарасюк – К.: Каравела, 2005.
3. Шваб Л.І. Економіка підприємства / Л.І. Шваб – К.: Каравела. 2004. – 568 с.
4. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 647 с.
5. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
6. Цал-Цалко Ю.С. Економіка підприємства / Ю.С. Цал-Цалко, Б.І. Холод–Житомир: ЖІТІ, 2000. – 330с.

Додаткова література:

7. Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия / Т.Б. Бердникова. - М.: ИНФРА-М, 2001. - 215 с.
8. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк - К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. - 496 с.
9. Бланк И.А. Управление использованием капитала [Текст] / И.А. Бланк. - К.: Ника-Центр, 2000. - 656 с.
10. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник / І.М. Бойчик, П.С. Харів та ін., 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: “Сполом”, 1999. – 356 с.
11. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. пос. / Н.М. Бондар – К.: АСК, 2004. – 400 с.
12. Бутинець Т.А. Бухгалтерський облік для менеджерів та економістів: Навчальний посібник/ Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза; За ред. Ф.Ф. Бутинця. - Ж.: ПП "Рута", 2000. - 672 с.
13. Верба В.А. Проектний аналіз: Підручник. / В.А. Верба, О.А. Загородніх - К.: КНЕУ, 2000. - 322с.
14. Грещак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства: Навчальний посібник/ М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба; За ред. М.Г. Грещака. - К.: КНЕУ, 2001. - 228с.
15. Клименко С. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків. [Текст] / Клименко С. М. , Дуброва О. С. – К.: КНЕУ, 2005. – 252 с.
16. Митяй О.В. Проектний аналіз: Навчальний посібник. / О.В. Митяй - К.: ВД Професіонал, 2008. - 288с.
17. Мошенський С.З. Економічний аналіз: Підручник/ С.З. Мошенський, О.В. Олійник; За ред. Ф.Ф. Бутинця. - 2-ге вид., доп. і перероб. - Ж.: Рута, 2007. - 704с.
18. Онищенко В.О. Організація виробництва / В.О. Онищенко – К.: Ліра, 2003. – 336 с.
19. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства / О.О. Орлов – К.: Скарби, 2002. – 336 с.

20. Савицкая, Г.В. Экономический анализ / Г.В. Савицкая. - 8-е изд., перераб. - БМ, 2003. - 640 с.
21. Семенов Г.А. Економіка підприємства / Г.А. Семенов – К.: ЦНЛ, 2005. – 328 с.
22. Тарасенко, Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства / Н.В. Тарасенко.-2-ге вид. стер. - К.:Алерта, 2003.-485 с.
23. Тарасюк Г.М. Планування комерційної діяльності: Навч. посібник. / Г.М. Тарасюк - Ж.: ЖДТУ, 2004. - 430с.
24. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості (затв. Постанов. КИУ від 26.04.96 р. №473).
25. Фатхутдинов Р.А. Организация производства [Текст] / Р.А. Фатхутдинов – М: ИНФРА-М, 2001. - 672 с.
26. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. / О.С.Федонін, І.М.Рєпіна, О.І. Олексюк - 2-ге вид., без змін. - К.: КНЕУ, 2006. - 316с.
27. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посібник. / О.С.Філімоненков -2-ге вид., перероб. та доп.- К.: Кондор, 2007. - 400с.
28. Фінансова діяльність підприємства: Підр. / [Бандура О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я.] – К.: Либідь, 2002. – 460 с.
29. Цал-Цалко Ю.С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація: Монографія./ Ю.С.Цал-Цалко - Ж.: ЖДТУ, 2004. - 506с.
30. Шило В.П. Фінанси підприємств (за модульною системою навчання): Теоретико- практичний посібник. / В.П.Шило, С.Б. Ільїна, С.С. Доровська, В.В. Барбанова - К.: Професіонал, 2006. - 288с.
31. Яковлев Н.Я. Цены и ценообразование / Н.Я. Яковлев. -3-е изд, перераб. и доп. - М: Маркетинг, 2001. -106 с.

*Голова фахової атестаційної комісії,
завідувач кафедри економіки ЖДТУ,
д.е.н., професор*

В.К. Данилко